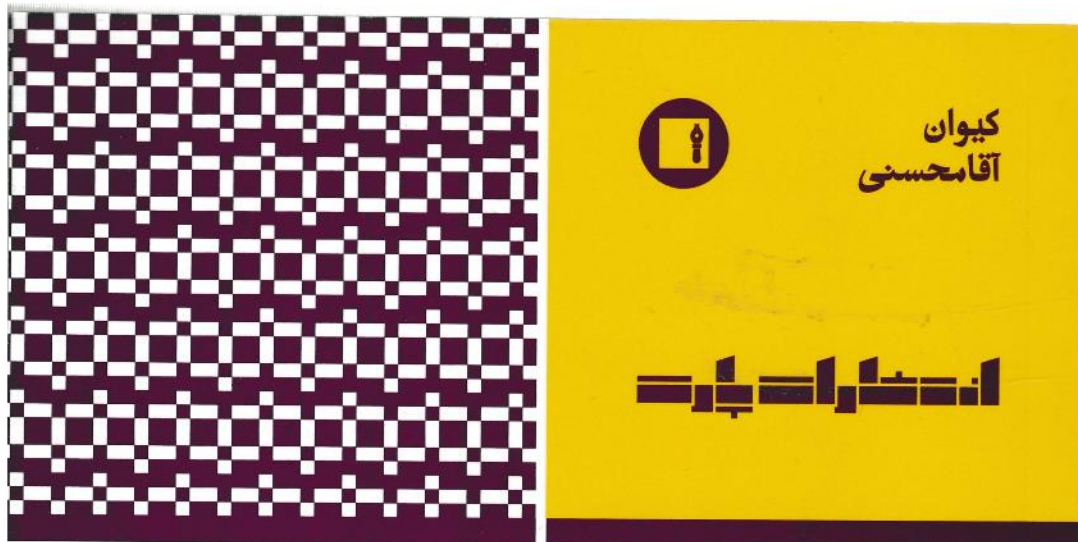

حقیقت انستاز

نگاهی به
اتنوموزیکولوژی کاربردی
در ایران

موسیقی‌شناسی انسان‌گرا

نگاهی به اتنوموزیکولوژی کاربردی در ایران

نویسنده: کیوان آقامحسینی (عضو هیئت علمی گروه موسیقی / اتنوموزیکولوژی دانشگاه گیلان)

ویراستار: فرهود صفرزاده

مدیر هنری و طراح گرافیک: استودیو ملی (امید نعم‌الحییب، مهسا قلی‌نژاد)

مدیر فنی: شروین مفیدی

صفحه‌آرا: رضا میرزائی

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: پاییز ۱۴۰۴

نوع کاغذ: بالکی ۶۰ گرمی هلمین سوئدی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۶۶۴-۸۲-۲

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به انتشارات پارت است.

تهران، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان فخر رازی، پلاک ۸۷

تلفن: ۶۶۴۸۵۰۱۳ - ۶۶۴۰۵۶۲۷

با حمایت مرکز پژوهش‌های موسیقی جهان، دانشگاه هیلدسهایم آلمان

partpublication.com

فهرست

پیش گفتاری از پروفیسور رایموند فوگلس.....	۱۱
مقدمه.....	۱۷
فصل اول: مروری بر مبانی و روند شکل گیری اتنوموزیکولوژی کاربردی.....	۲۱
اتنوموزیکولوژی کاربردی در ایالات متحده؛ تاریخچه مختصر.....	۳۹
اتنوموزیکولوژی کاربردی در اروپا.....	۶۷
فصل دوم: معرفی برخی حوزه های کاری در اتنوموزیکولوژی کاربردی.....	۷۷
تلاش برای احقاق حق گروه های فرهنگی و موسیقایی محروم.....	۸۰
تلاش برای احقاق حق فرهنگی و موسیقایی اقلیت های قومی و مذهبی.....	۸۷
حفاظت از حقوق موسیقایی در قالب پروژه های آرشیوی.....	۱۰۱
آرشیو و توسعه ی رشته ی موسیقی شناسی تطبیقی.....	۱۰۲
آرشیو و اتنوموزیکولوژی.....	۱۱۸
آرشیو های مادی و معنوی.....	۱۲۷
حفاظت و بازتولید محیط های طبیعی و اجتماعی موسیقی.....	۱۳۴

۱۴۰.....	حضور در بحران‌هایی مانند جنگ و درگیری‌های اجتماعی.....
۱۴۶.....	روش‌شناسی مطالعات جنگ و صلح.....
۱۵۲.....	حضور فعالانه در بحران‌های حوزه‌ی سلامت و بهداشت.....
۱۶۷.....	آموزش موسیقی به‌شکل بینا فرهنگی.....
۱۷۰.....	موسیقی و جامعه.....
۱۷۰.....	موسیقی و مددکاری اجتماعی.....
۱۷۱.....	موسیقی و آموزش.....
۱۷۲.....	موسیقی و مدیریت.....
۱۷۳.....	موسیقی و حرکت.....
۱۷۳.....	تجربه‌ی عملی موسیقی.....
۱۷۵.....	فصل سوم: اتنوموزیکولوژی کاربردی در ایران.....
۱۸۴.....	پیشنهادهای در حوزه‌ی اتنوموزیکولوژی کاربردی در ایران.....
۱۸۴.....	بازبینی تعریف گروه‌های فرهنگی و موسیقایی محروم.....
۲۲۶.....	تأسیس آرشیوهای منطقه‌ای در ایران.....
۲۲۸.....	زندگی موسیقایی دیاسپورای ایرانیان خارج از کشور.....
۲۳۰.....	موسیقی دیاسپورای گردهای ایرانی در سوئد.....
۲۴۶.....	چالش‌های اتنوموزیکولوژی کاربردی در ایران.....
۲۵۳.....	کتاب‌شناسی.....
۲۶۵.....	نمایه.....

می‌خواهیم به این پرسش پاسخ دهیم که اتنوموزیکولوژی کاربردی چه مضمون و محتوایی دارد و محتوایش در طول دهه‌های گذشته چه تغییراتی داشته است؟ واقعیت این است که در اتنوموزیکولوژی کاربردی با مفهوم واحدی روبرو نیستیم و آنچه از عنوان اتنوموزیکولوژی کاربردی فهمیده می‌شود بسیار متفاوت است. اتنوموزیکولوژی کاربردی دانش، فهم و تحقیقات اتنوموزیکولوژی را مورد استفاده‌ی عملی قرار می‌دهد و نوعی مداخله‌ی موسیقی‌محور در یک جامعه‌ی خاص، با هدف سود بردن جامعه است. سود بردن به شکل‌های مختلف می‌تواند محقق شود، مانند بهبود اجتماعی، فایده‌ی موسیقایی، تولید کالای فرهنگی، مزیت اقتصادی و دیگر مزایا یا ترکیبی از آن‌ها.

اتنوموزیکولوژی کاربردی، مردم‌محور و نیازمند تعامل و درک متقابل

موسیقایی، رقص و دیگر بیان‌های فرهنگی است تا هنرمندان آن سنت‌ها و فرهنگ‌ها منتفع شوند. این اتفاق می‌تواند توسط اتنوموزیکولوگ‌ها یا با حمایت سازمان‌های فرهنگی و سیاست‌گذاران فرهنگی انجام شود. در ترویج سنت‌های موسیقایی، به جوامع مهاجر دیاسپورایی و نیز مردمان بومی توجه می‌شود. یکی از مهم‌ترین اهدافی که از طریق پرداختن به سنت‌های موسیقایی دنبال می‌شود بحث پایداری در فرهنگ موسیقی است، چه آن فرهنگ در معرض نابودی باشد یا نباشد. آسیب‌های فرهنگی اغلب عامل محرک مهمی هستند، به‌ویژه وقتی نوسازی فرهنگی مورد تأکید و توجه سیستم سیاسی و اقتصادی حاکم بر جامعه قرار می‌گیرد.

می‌توان نمونه‌هایی از اتنوموزیکولوژی کاربردی در آمریکا را مثال زد. مدارس شبانه‌روزی در منطقه‌ی کوهستانی آپالاشی جنوبی در سال‌های ابتدایی قرن بیستم برای آموزش کودکان تأسیس شدند. در برنامه‌ی آموزشی این مدارس به هنرهای بومی و حفظ میراث فرهنگی توجه ویژه‌ای شده بود. نمونه‌ی دیگر می‌توان به برنامه‌ی موسیقی محلی مهاجران در شهرهای بزرگ مانند نیویورک و شیکاگو اشاره کرد. از سوی دیگر، یکی از مهم‌ترین و قدیمی‌ترین اشکال پرداختن به ترویج سنت‌های موسیقایی، برگزاری جشنواره است. در این زمینه می‌توان به جشنواره‌ی فولک لایفا^۱ در دهه‌ی ۱۹۶۰ میلادی اشاره کرد که توسط مؤسسه‌ی اسمیت‌سونیان^۲ برگزار شد. یونسکو در قرن بیست و یکم با معاهداتی که حفاظت از میراث فرهنگی ناملموس نامیده می‌شود، به نیروی اصلی بین‌المللی در سیاست فرهنگی تبدیل شد. شاپان

1. Folk life

2. Smithsonian Institution

رابطه‌ی وکالتی و حمایتی معمولاً در طول زمان شکل می‌گیرد. زمانی که اتنوموزیکولوژی جذب موسیقی‌دانان یا فرهنگ‌های خاص موسیقی می‌شود، آن‌ها را برای اهداف تحقیقاتی ملاقات می‌کند و تصمیم می‌گیرد درباره‌شان بنویسد. این اتفاق اغلب برای اتنوموزیکولوگ‌هایی می‌افتد که در یک منطقه، به صورت بلندمدت به کار میدانی پرداخته‌اند. درحالی که تعداد اتنوموزیکولوگ‌هایی که رویکرد وکالتی و حمایتی را دنبال می‌کنند رو به ازدیاد است، محققینی نیز هستند که رویکردی خنثی را دنبال می‌کنند و ترجیح می‌دهند ناظری بی‌طرف باقی بمانند.

اتنوموزیکولوگ‌های کاربردی در حوزه‌ی آموزش هم فعالیت دارند. معمولاً اتنوموزیکولوگ‌ها با مربیان در طراحی برنامه‌های درسی همکاری می‌کنند و موسیقی‌دانان برای آموزش و اجرا به مدارس فراخوانده می‌شوند. اتنوموزیکولوگ‌ها می‌توانند بازدید از فضاهای اجرا را تسهیل کنند، جوانان و نوجوانان هم می‌توانند فعالیت‌های موسیقی را مشاهده و آن‌ها شرکت کنند. در آمریکای شمالی آموزش موسیقی در مدارس، فقط شامل موسیقی هنری غربی می‌شد اما در دهه‌های پایانی قرن بیستم، کثرت‌گرایی فرهنگی مورد توجه قرار گرفت و موسیقی و رقص جوامع قومی، موسیقی‌های مردمی و جز به برنامه‌های درسی مدارس افزوده شد. اتنوموزیکولوگ‌ها در فراگیر کردن فعالیت‌های موسیقی مشارکت داشته‌اند و میزان علاقه به هنرمندان، سنت‌های موسیقی محلی و به‌ویژه گروه‌های فرهنگی و قومی تازه‌وارد را افزایش داده‌اند. به این ترتیب موسیقی راهی برای افزایش درک بین فرهنگی می‌شود.

اتنوموزیکولوژی کاربردی یکی از شاخه‌های تخصصی و کمتر شناخته شده‌ی اتنوموزیکولوژی است و از نیمه دوم قرن بیستم، نقش اساسی در حفظ و احیای موسیقی‌های سنتی ایفا کرده است. این رشته با شروع قرن بیست و یکم، به ابزاری مؤثر برای حل برخی مسائل اجتماعی تبدیل شده است. اتنوموزیکولوژی کاربردی در عرصه‌های مختلف از احقاق حقوق فرهنگی و موسیقایی اقلیت‌ها تا حفاظت از محیط‌های طبیعی و اجتماعی فرهنگ‌های موسیقایی، توانسته است نقشی بی‌بدیل ایفا کند. این رشته در بسیاری از نقاط جهان به عنوان ابزاری کارآمد در سیاست‌گذاری فرهنگی شناخته می‌شود و لی در ایران متأسفانه در حاشیه قرار گرفته است. ظرفیت‌های عظیمی برای بهره‌برداری از این شاخه در سیاست‌های فرهنگی کشور وجود دارد که تاکنون مغفول مانده است.

این کتاب، با بررسی دقیق ظرفیت‌ها نشان می‌دهد که چگونه می‌توان از اتنوموزیکولوژی کاربردی در قالب جشنواره‌ها، آرشیوهای موسیقی منطقه‌ای و پروژه‌های اجتماعی فرهنگی، برای حفظ و ارتقای فرهنگ موسیقایی ایران بهره گرفت. مطالعه‌ی این کتاب برای پژوهشگران، سیاست‌گذاران فرهنگی و علاقه‌مندان موسیقی مفید است و با ارائه‌ی راهکارهای علمی و عملی، به شناختی عمیق‌تر از ظرفیت‌های اتنوموزیکولوژی کاربردی در حمایت از فرهنگ‌های موسیقایی و ارتقای آن‌ها در جامعه رهنمون خواهد شد.

مجموعه‌ی
مطالعات
اتنوموزیکولوژی

partpublication.com